

Bengt Kristensson Ugglå

Amos Anderson Professor of Philosophy, Culture and Management,

Åbo Akademi University

Filosofisk rådgivare vid GPCC

bengt.kristenssonuggla@abo.fi

www.kristenssonuggla.com

DEN PERSONCENTRERADE ETIKEN

(Alternativ rubrik:

Personcentrerad hälso- och sjukvård är en etik)

Föreläsning inom temadag
INTRODUKTION TILL
PERSONCENTRERAD VÅRD
FUNKTIONSRÄTT SVERIGE & GPCC

Tisdag den 21 september 2021

Vad innebär det
att ta en person på allvar?

*Två sanningar närmar sig varann. En kommer inifrån,
en kommer utifrån
och där de möts har man en chans att få se sig själv.*

(Tomas Tranströmer)

ATT STÄLLA DIAGNOS

symptom

tecken

Personcentrering innebär INTE

- att patienten ensam bestämmer
- att sätta sig själv i centrum
- att göra den egna erfarenheten till sanningsinstans
- ett färdigt stort Koncept att rulla ut – som blir för krävande för patienten och är för dyrt för vården
- ...samma sak som patientcentrering
- ...samma sak som värdebaserad vård
- ...Personcentrering är en ETIK.

En personcentrerad ETIK innebär INTE

- att människor och situationer är etiskt "tomma" innan moraliska normer introduceras
- att det "bara" handlar om att följa lagar och förordningar
- att moralisera över människor
- att det finns en "manual" av etiska principer som man bara kan följa
- att kompromisslöst hålla fast vid fastlagda etiska principer
- ...

BORTOM DIKOTOMIERNA

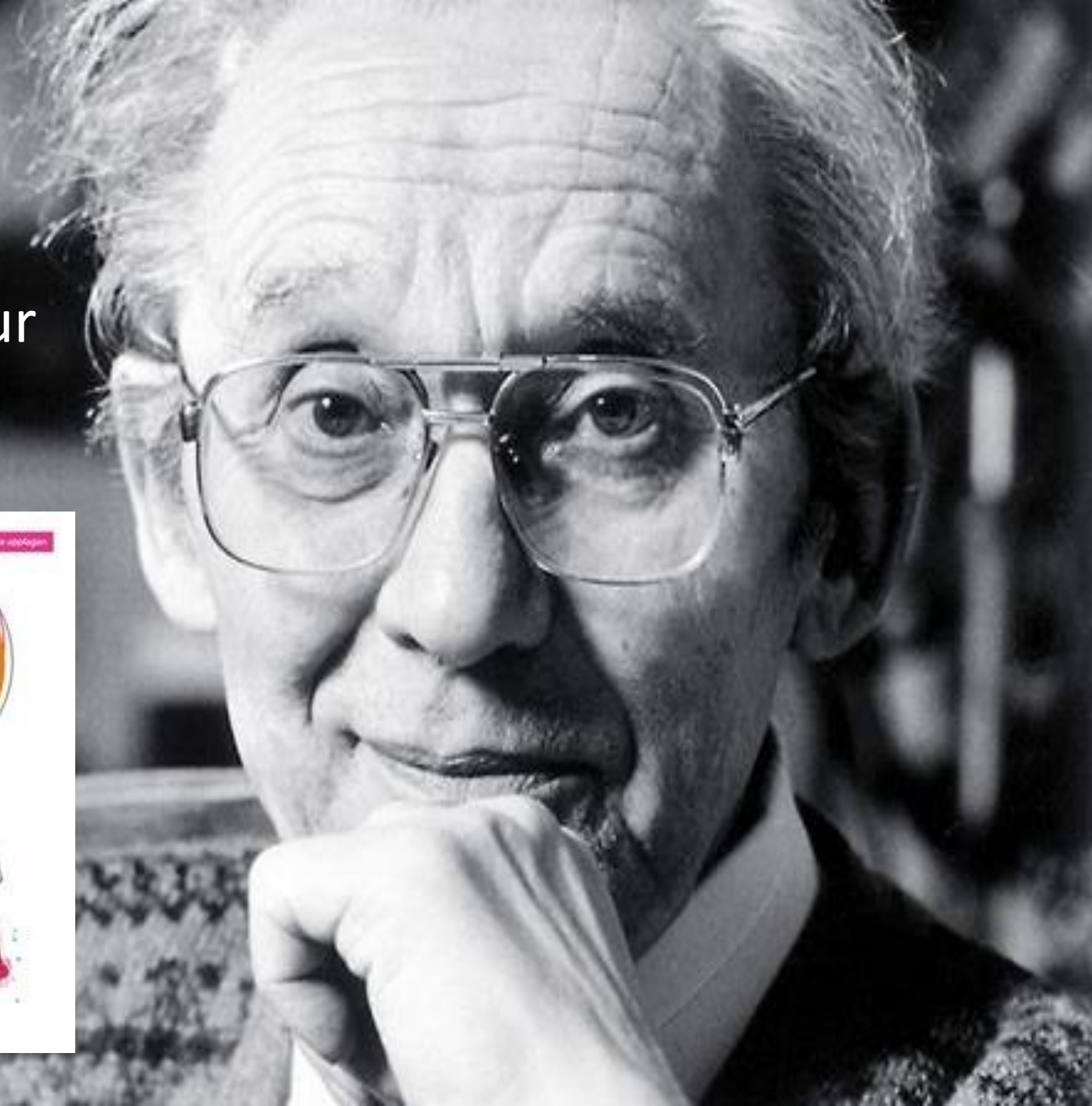
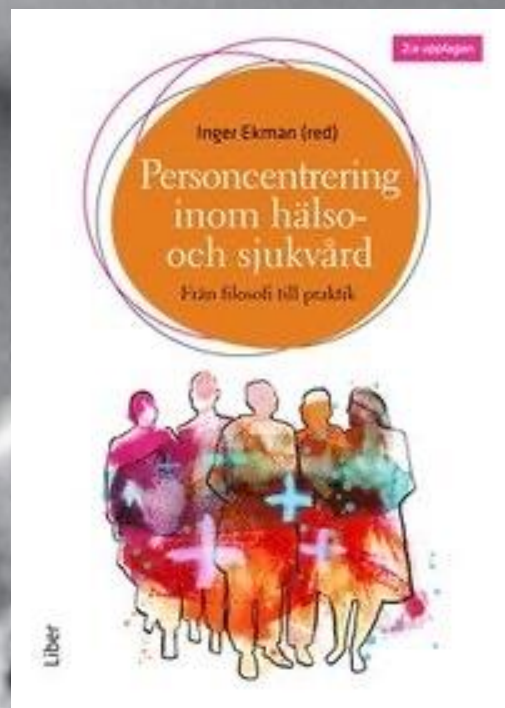
Patient / person
Centrering (allmakt) / decentrering (vanmakt)
fakta / värderingar
etik / juridik
etik / moral

...

...

Paul Ricoeur (1913-2005)

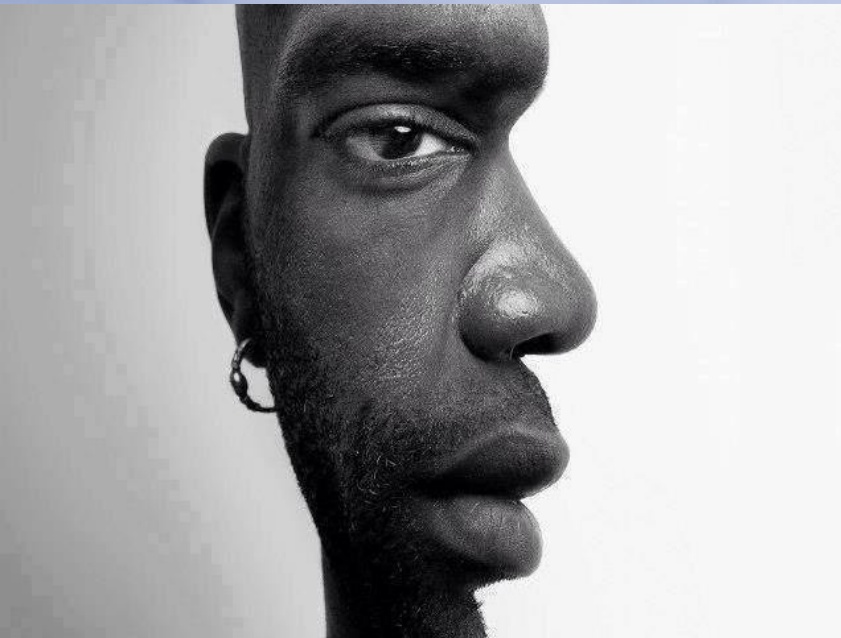

HOMO CAPAX – den kapabla människan

Den handlande människan
är också en lidande människa...

...men den lidande människan
är alltid också en handlande människa!

Homo Capax: den kapabla människan

(i enlighet med första, andra och tredje personens personalism)

- Den talande människan (språkfilosofi)
- Den handlande människan (handlingsfilosofi)
- Den berättande människan (narrativitet)
- Den ansvariga människan (moralfilosofi)

Soi-même comme un autre (1990)

Övers: *Oneself as Another* (1992)

Personcentrering är en etik

ETIK

MORAL / ETIK

ETIK (grek. *ethos*)

Det goda livet

Strävan, duglighet, disposition

Vad som anses gott

Det goda → det rätta

Vem man "är"

(Aristoteles)

MORAL (lat. *mores*)

Det rätta handlandet

Normer, principer, krav

Vad som är förpliktande

Det rätta → det goda

Vad man "gör"

(Kant)

ETIK

*En strävan efter det goda livet
med och för andra
inom rättvisa institutioner*

(Paul Ricoeur)

Horisontellt
Vertikalt
Praktiskt

Paul Ricoeur

Soi-même comme un autre (1990) / *Oneself as Another* (1992)

”en strävan efter det goda livet
med och för andra
inom rättvisa institutioner.”
(1-2-3 person)

- 1) Den etiska *strävan* (”horisontellt”, aristotelisk etik) ...
- 2) ... som prövas mot *normer* och principer genom universalisering (”vertikalt”, kantiansk moral) ...
- 3) ... men i slutändan är vi ändå hänvisade till att använda ett välinformerat *omdöme* i konkreta situationer av stor osäkerhet!

1. Den etiska strävan ("horisontellt", teleologiskt)

Strävan efter det "goda livet" ...

...med och för andra...

...inom rättvisa institutioner

2. Den moraliska normen ("vertikalt", deontologiskt)

Strävan efter det "goda livet" och *plikten*

Omsorgen och *normen*

Från rättskänslan till *rättviseprinciperna*

3. Den praktiska visdomen – övertygelsen ("praktiskt")

- *Mellanspel: handlingens tragik* –

Institution och konflikt

Aktning och konflikt

Autonomi och konflikt

PERSONCENTRERING SOM ETIK

- En första, andra och tredje personens personalism
- Viljan att leva är mer grundläggande än normer...
- ...*men* den etiska strävan måste prövas mot universella moraliska normer...
- ...*och* inga normer kan tala om hur vi ska handla –
- normerna genererar i stället bara konflikter!
- I slutändan är vi hänvisade till den praktiska visdomen hos ett välinfomerat moraliskt omdöme i konkreta situationer av stor osäkerhet!
- Åter till det konkreta, praktiker – professionen!

